

В статье сделан обзор исторической специфики акта письма, фиксируемого в драматургии писательницы (античность, Римская эпоха, средневековье). Рассмотрены различные виды скриптов, которые играют важную сюжетную роль в драмах писательницы (письмо, трактат, юридический документ, надгробный надпись, черновик и т.д.). Анализ мотивации письма сосредоточено на персонажах-скрипторах драм «Руфин и Присцилла», «Каменный хозяин», «Адвокат Мартиан».

Доказано, что обращением к проблемам homo scribens Леся Українка-драматург пыталась интеллектуализировать литературу, обогатить сюжетные конструкции и способствовала расширению интерпретационного потенциала текста.

Ключевые слова: скрипторика, антропология, архетип, коммуникация, код.

Svitlana Kocherha. *Homo Scribens* in the Figurative World of Lesya Ukrainka's Dramas. The research claims the expediency to explore the artistic phenomenon "homo scribens" within anthropology science. The object of the study is intertextual scryptor layer of Lesia Ukrainka's texts. The theoretical basis of the research is the studies of Barthes, Derrida, Epstein. There are the main connotation of the notion "scriptor" in the article.

The art works of Lesya Ukrainka contain the extensive system of characters which we can call scriptors. They represent elite segments of society. The writer actualize the motif of broken communication and focuses on the appearance of a script as creation of meaning.

This article provides an overview of the historical specificity of the act of writing that is fixed in Lesya Ukrainka's dramas (Antiquity, the Roman era, the Middle Ages). There are different kinds of scripts that play an important role in the drama story (letter, treatise, legal document, grave inscription, draft, etc). The analysis of the motivation of writing focuses on the scriptor characters in dramas "Rufin and Priscilla", "Stone Master", "Advocate Martian".

It is proved that Lesya Ukrainka tried to raise the intellectual level of the Ukrainian literature by addressing to the homo scribens theme. She managed to enrich the plot constructions and helped to expand the interpretive potential of the text.

Keywords: scriptor, anthropology, archetype, communicative code.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2015 р.

УДК 801.732 + 821.161.1

Ігор Кузава

Літературна персоналістика «Я-автора» та героя у повісті «Пожар» В. Распутіна

Стаття присвячена характеристиці Я-автора та героя у повісті «Пожар» В. Распутіна. Визначено їх роль, місце і вплив на жанрову структуру та ідейно-

естетичну своєрідність твору. Розглянуто роль кризової свідомості на зміст художнього мислення. Запропоновано перспективи подальшого дослідження проблеми.

Ключові слова: Я-автора, герой, свідомість, автобіографічність, публіцистичність, протагоніст.

Російська література останньої третини ХХ ст. характеризується підвищеннем рівня публіцистичності, відкритим вираженням наболілого, що несли у собі письменники. Герої цих книжок відкрито виражають авторські думки, виявляють і засуджують вади й аберрації навколишнього середовища. Повість «Пожар» В. Распутіна яскраво репрезентує основні риси цієї прози.

Повість «Пожар» була помічена критикою і гідно оцінена літературознавцями. Серед учених, які цікавилися цим твором, – Г. Нефагіна [2], О. Старикова [4], Д. Устюжанін [5] та ін. Їх зацікавила різноаспектна проблематика повісті, проте проблему «Я-автора» вони не вивчали. Тому мета розвідки полягає в тому, щоб дослідити «Я-автора» та героя у повісті «Пожар» В. Распутіна, визначити їх вплив на жанрову структуру твору.

Актуальність проблеми пояснюється потребою розглянути російську прозу з урахуванням сформульованого Т. Гундоровою теоретичного положення про роль *кризової свідомості* на зміст художнього мислення [1]. Це дослідження має методологічне значення, тому що дозволяє підкреслити спрямування повісті на руйнування хибних і сталих уявлень світоглядного характеру і формування нової свідомості відносно народних традицій.

Таке повернення свідомості до національного досвіду має і загальнолюдське значення, про що свідчить задум українського режисера Л. Шепітько екранізувати повість В. Распутіна «Прощание с Матёрой». Як відомо, Л. Шепітько стала у певні діалогічні відносини з російським письменником, прибравши з назви слово «Прощание», обґрунтuvавши це тим, що для неї «Матёра» нікуди не зникала. У своєму останньому інтерв'ю вона зазначила, що фільм має «певний сенс. Це буде не про прощення з минулим, тому що я не хочу з ним прощатися. Це буде фільм про збереження цього минулого, як духовної потреби, як частини нашого сьогоднішнього і майбутнього життя» [6, с. 193]. Ці її думки були спрямовані на національні традиції.

Своєрідним продовженням «Прощания с Матёрой» стала повість В. Распутіна «Пожар», яка характеризується ідейно-естетичною своєрідністю. Написана перед перебудовою, у 80-их рр. ХХ ст.

В. Распутін, не вводячи нових літературних прийомів, розширив межі дозволеного, що було яскравою рисою сміливої громадянської позиції епіка. Вже доведено: у творі на першому плані не естетична, а суспільно-політична є етична функції. Відвертий громадянський пафос у повісті переходить у публіцистичність. Письменник, розчарувавшись у можливості впливати на душі людей тільки художнім словом, звернувся до прямої проповіді. Публіцистичність виводить роздуми «Я-автора» на соціально-історичний рівень. В. Распутін продовжив традиції російської класичної літератури – вірність законам правди і сумління, високій моральності. Показуючи героїв людьми системи всередині системи, автор по-різному підійшов до розуміння характеру, природи моральності і шляхів виходу суспільства із моральної кризи.

Повість «Пожар» являє собою твір складної жанрової модифікації: в ній змішані різні жанрові ознаки повісті – сповіді та проповіді. Цей твір не тільки художньо-оповідальний, але й риторичний. Жанрова новизна повісті підтверджує напружений духовно-моральний пошук «Я-автора», який прагне відкрити нові шляхи в мистецтві, при цьому кордони жанрів стають тією зоною, в якій відбувається переростання одного явища в інше.

Стильові особливості твору обумовлюються не тільки суспільно-політичним контекстом твору, але й особливостями світогляду письменника. Підтвердженням цих спостережень служить прямолінійність висловлювань, які піддаються впливу суспільно-політичної кон'юнктури, відчутні у публіцистичних роботах В. Распутіна періоду «перебудови».

Одним із головних джерел, своєрідним камертоном достовірності розповіді та витоків публіцистичності творчості письменника є його біографія. Виражена автобіографічність «Пожару» проявляється, зокрема, в реальному характері описаних подій і в образі головного героя, протагоністом якого є «сусід» письменника.

В. Распутін об'єднав «автодокументальну» (засновану на достовірних, подібних документу, авторських спогадах) розповідь про одну з історій в сусідньому селі з публіцистичними роздумами головного героя. Це дозволило «Я-автора» не тільки показати подію, але відчути, оцінити і осмислити її, висловити свою оцінку до зображеного. Безпосереднє втручання «Я-автора» в розповідь призвело до взаємодії жанрових форм у тексті.

Однією з ознак публіцистичності «Пожару» служить «стисливість» відтвореної в ньому «історії»: у ліспромхозовському селищі загорілися

склади, жителі намагаються впоратися з вогнем і за можливості врятувати те, що зберігалося у складах.

Композиційною особливістю повісті В. Распутіна є те, що свої думки про минуле і сьогодення, про моральні та економічні проблеми письменник вкладає в уста головного героя – ветерана війни та праці шофера Єгорова. Іван Петрович бачить, що полум'я охоплює не тільки будови, воно випалює душі людей, залишаючи порожнечу і чорноту. Єгоров упевнений у правоті своїх поглядів. Розповідаючи про події, що відбуваються, «Я-автор» часто звертається до спогадів. І не може зрозуміти його герой, чому в затопленому селі Єгорівці жителі були дбайливими, ощадливими господарями, сумлінними працівниками, які любили свою землю і твердо стояли на ногах. Може, тому, що це був їхній будинок, земля, яку заповідали предки. І відносини між людьми були чуйними, справедливими і довірливими.

Внутрішній драматизм твору має своєрідний характер. Відкритий фінал повісті залишив читачів у роздумах над важливими моральними проблемами, які ще чекають розв'язання. «Пожар» при всій його художній завершеності набув публіцистичногозвучання. Це – творча настанова письменника. Він поставив собі завдання засудити те, до чого звикли, а дехто прийняв за норму життя. Весь час пожар на Русі з'єднував людей, а у повісті висвітив зовсім інші риси.

Питання про сенс життя, роль і місце людини серед людей звучить упродовж усієї повісті, і постає воно перед протагоністом Іваном Єгоровим задовго до фатальної ночі. Герой намагається знайти відповідь на запитання: чому все «перевернулось с ног на голову, и то, за что держались ещё недавно всем миром, что было общим неписанным законом, твердью земной, превратилось в пережиток, в какую-то ненормальность, и чуть ли не в предательство?.. Было не положено не принято, стало положено и принято, было нельзя – стало можно, считалось за позор, за смертный грех – почитается за ловкость и доблесть» [3, с. 842].

Головний герой завжди звик «живти по совести». «Я-автор» і від інших вимагає того ж. Йому важко дивитись, як люди зненавиділи одне одного, кожний тягне у свій бік, а до загального добра ніякого стосунку немає. Навіть у критичній ситуації, на пожежі, знаходяться такі, як однорукий Савелій, що ховає для себе мішки з борошном, або «дружные ребята», «архаровцы», як називає їх Іван Петрович, що насамперед кинулися рятувати з вогню ящики з горілкою. «Я-автор» бачить причини багатьох бід у тому, що порушені вікові традиції народу. Селяни перестали обробляти землю, любити її. Вони нічого не

вирощують, не примножують її багатства. Здатні тільки брати, вирубувати ліс – ці люди втратили почуття общини, яке змушувало їх раніше жити за законами високої моральності. Вони живуть лише для себе. У приватному їх бутті теж бракує домашнього затишку, взаємопідтримки.

В епізодах боротьби з вогнем чітко проявляються гріхи односельців Єгорова, які переступили моральність у собі. Герой виступає у ролі судді, і це право дано йому як людині, «державшоюся правды как закона». Іван Петрович будує своє життя на підвалинах морального максималізму. Формою його духовного існування стають роздуми не тільки про буття сосновців, але і про своє місце у світі. І хоча завжди Єгоров працював на повну силу, за справедливість стояв горою, але відчув він якийсь розлад у собі. «*Одно дело – беспорядок вокруг, и совсем другое – беспорядок внутри себя. Когда вокруг – при желании сколько угодно там можно отыскать виноватых, а иной раз и вовсе посторонние силы способны вступить в действие и сыграть, как говорится роль... В находящемся в тебе хозяйстве взыскать больше не с кого. Стало быть, и в этом случае спрашивать приходиться только с себя... И нет ничего проще, чем заблудиться в себе*» [3, с. 844].

Автор послідовно, навіть полемічно зображує свого героя зовні благополучною людиною. Життя прожите. І прожите так, що можна без сорому оглянутися назад. Нікуди не ліз, будував своє життя, як всі, а ось у кінцевому результаті все складається, мабуть, по-іншому, ніж у багатьох. Герой В. Распутіна з тих, хто «своим шагом по земле ходить». І водночас, постійно шукаючи, задумуючись над життям, він напружено вдивляється в оточення, щоб побачити в інших своє відображення, оцінити себе. Герой цей незвичний і для нинішньої прози.

«Я-автора» повісті захоплюється ставленням Івана Петровича до сім'ї та дружини. У будинку Єгорова хоч і не багатство, проте достаток, із дружиною повне взаєморозуміння. «*Каждый мужик, наверно, держит перед собой два образа женщины – какая она есть и какой бы он хотел её видеть. Они то совпадают, то расходятся, то заговорят одним голосом, то на разных. У них словно бы и лицо с отличинками, и между собой они обязательно ладят... И вот Алёна его, неизвестно с какого времени, сошлась в одно целое... Находился ли он дома или уходил, он постоянно чувствовал в себе Алёну, продолжавшую свою неустанную службу... Опрятный и мягчительный мир, который был Алёной, с годами не только не*

выстыл, но ещё пораздался в понимании и тепле. Мужик, в котором не звучит голос жены: “погоди, Ваня или Стёпа”, скоро выпрашивает из жизни и, да и живя, ходит в ней, как в малахе с чужого плеча» [3, с. 853]. Цитата, характерна для погляду «Я-автора» на героя і погляду героя на життя.

Голоси «Я-автора» і героя то зливаються, то розходяться, доповнюючи один одного. І це – не художній прорахунок повісті, а свідомий авторський прийом. Звичайно, «Я-автора» бачить глибше і далі від героя, але для «Я-автора» важливо позичити народної мудрості у Івана Петровича.

Повість «Пожар» розпочинається з болючих роздумів зовні благополучного героя оповіді, що вимагають від людини великих фізичних зусиль: «*И прежде чувствовал Иван Петрович, что силы его на исходе, но никогда ещё так: край да и только... и с чего он так устал? Не надрывался сегодня, обошлось даже без нервотрёпки, без крика... Пусть бы долго-долго, без меры и порядка ночь, чтобы одним отдохнуть, другим опамягтаться, третьим пропрететь... А там – новый свет и выздоровление*» [3, с. 828].

Героя повісті турбує відчуття провини, що не додивився він чогось важливого, не зробив усього, щоб життя законами правди стало нормою не тільки для нього, але й для оточуючих. «Я-авторові» близький Іван Петрович і дядя Міша Хампо, який ціною життя відстоював моральну заповідь «не вкради». З гіркотою «Я-автора» та герой повісті бачать: у них небагато однодумців. Навіть надійний у роботі Афоня Бронніков проповідує ідею відповідальності тільки за свої вчинки, за своє власне життя. «*Я так считаю: Я работаю честно, живу честно, не ворую, не ловчу – у кого глаза есть, тот видит, как я живу и как другие живут. Кто куда расположен, туда и пойдёт*» [3, с. 842]. Ця позиція не подобається «Я-авторові» та герою. Бути чесним тільки для себе – цього замало. Тоді ще (80-ті рр. минулого століття) в існуючому тоталітарному суспільстві висока моральність і гуманізм, за переконанням В. Распутіна, були саме у громадській активності особистості, яка впливала на оточення.

Випробування вогнем, очищення в ньому (як і очищення у воді) – один зі сталих фольклорних мотивів, у яких закладена народна мудрість. З далеких часів вода і вогонь – дві стихії – допомагали людині і шкодили також. Але зовсім не екологічні проблеми хвилюють «Я-автора» (у всякому разі вони не виведені на перший план повісті). Доцільність будівництва гідрозузлів, як і необхідність брати ліс з тайги не ставляться під сумнів у творі. Письменник

закликає подбати про екологію душі. Так виникає багатошарова символіка повісті, розбудовується її алгоритична тональність.

Картини пожежі як загального людського лиха, боротьби людини з вогнем вписані яскраво і напружено. І хоча деякі критики (Є. Старикова [4] та ін.) не надали цим епізодам особливої ваги, вважаючи головним у творі роздуми Івана Петровича, які зливаються з голосом автора, ці моменти відіграють важливу роль у повісті, і саме з них усе починається. Пожежа, яка охопила склади, здатна запалити «*безобразное бивачного типа*» містечко лісозаготівельників. І це не стихійне лихо, навіть не результат чийогось злого наміру. Біда, як доводить «Я-автор», була запрограмована всім трибом життя ліспромгоспу і тому постала його символічним підсумком, «*вогняним знаком*» загального неблагополуччя. І у той же час пожежа – розв’язка неблагополуччя, передвістя виходу.

З думками про внутрішній порядок і безпорядок тісно пов’язані рефлексії Івана Петровича про дім, який буде для себе людина: «*Чтобы человек чувствовал себя в жизни сносно, нужно быть дома. Вот: дома. Прежде всего – дома, а не на постое, в селе, в своем собственном внутреннем хозяйстве, где заданное место и служба. Затем дома – в избе, на квартире, откуда, с одной стороны, уходить на работу и, с другой – в себя. И дома, на родной земле*

» [3, с. 856]. Герой (автор) – дидакт, суспільний моралізатор.

Велике значення в естетичному моделюванні позиції «Я-автора» відіграє пам’ять. Саме до неї апелює В. Распутін, пригадуючи воєнні роки і порівнюючи боротьбу людей із вогнем зі страшним лихом рідного народу. Зазначимо, що хронотоп посідає чільне місце у структурі твору, де постійно переплітаються часові рамки, які ведуть читача до перших післявоєнних років, до витоків села Єгоровка.

Постійне відчуття тривоги за людину протягом усього твору проявляється у свідомості «Я-автора», який роздумує про місце людини і її роль на землі. Роздумуючи про це, «Я-автор» доходить до висновку: випробування бідами, війною, голодом, першими повоєнними роками витримали достойно, а сьогоднішні випробування для людей важчі за попередні.

Фінал повісті, який перегукується з її початком, справляє неоднозначне враження. Головний герой крокує безлюдною дорогою не у будинок, не до людей, а з дому і, хоча «*легко, освобождено и ровно шагалось ему, будто вынесло, его наконец на верную дорогу*», все ж шлях цей непростий і не визначений: «*Издали – далеко видел он себя: идет по весенней земле маленький заблудившийся человек,*

отчаявшись найти свой дом, и вот зайдет он сейчас за перелесок и скроется навсегда-навсегда. Молчит, не то встречая, не то провожая его земля» [3, с. 860]. Своєрідним підсумком символічної картини звучить голос «Я-автора»: «Это касается всех! Мы, только мы, все вместе, а не бойцы-одиночки ответственны за порядок в своем доме, нам его сообща и наводить» [3, с. 860].

Таким чином, можна стверджувати: у повісті «Пожар» В. Распутіна об'єднано «автодокументальну» розповідь із публіцистичними роздумами головного героя. Безпосереднє втручання «Я-автора» в об'єктивну розповідь призвело до взаємодії жанрових форм у творі. Голоси «Я-автора» і героя то зливаються, то розходяться, доповнюючи один одного. «Я-автора» перебуває над подіями і в певні моменти «вривається» у структуру тексту, де й розкривається його ставлення до подій. Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів всебічного охоплення «Я-автора» у повісті в історико-літературному аспекті, не претендуючи на повноту і дослідницьку завершеність висвітлення означеної проблеми. Перспективними напрямами подальшого вивчення проблеми є теоретичний та історико-літературний, причому останньому, на нашу думку, необхідно надати пріоритет.

Список використаних джерел

1. Гундорова Т. І. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодернізм. Розвідка із коментарями із «кінця постмодерну» / Т. І. Гундорова. – К. : Критика, 2013. – 344с.
2. Нефагина Г. Л. Русская проза второй половины 80-х – начала 90-х годов XX века / Г. Л. Нефагина. – Мн. : Издательский центр «Экономпресс». – 1998. – 231 с.
3. Распутин В. Г. Избранные произведения: В 2 т. Т.1 / В. Г. Распутин. – М. : Молодая гвардия, 1990. – 862 с.
4. Старикова Е. Н. Ищущая душа: Заметки при прочтении повести В. Распутина «Пожар» / Е. Н. Старикова // Новый мир. – 1985. – №12. – С. 232–236.
5. Устюжанин Д. Л. Касается всех (Раздумья над страницами новой повести В. Распутина «Пожар») / Д. Л. Устюжанин // Литература в школе. – 1986. – № 2. – С. 21–27.
6. Шепитько Л. Е. Последнее интервью / Лариса. Воспоминания. Выступления. Интервью. Киносценарий. Статьи: Книга о Ларисе Шепитько / сост. Э. Г. Климов / Л. Е. Шепитько. – М. : Искусство, 1987. – 290 с.

References

1. Hundorova T. I. Pisliachornobylska biblioteka: Ukrainskyi literaturnyi postmodernizm. Rozvidka iz komentariamy iz «kintsia postmodernu»

- [Poslechernobylskoe Library: Ukrainian literary postmodernism. Exploration of the comments of the «end of postmodernism】. Kiev, 2013, 344 p. (in Ukrainian).
2. Nefahina H. L. *Russkaia proza vtoroi polovynu 80-kh – nachala 90-kh hodov XX veka* [Russian prose of the second half of the 80's – early 90's of XX century]. Minsk, 1998, 231 p. (in Russian).
 3. Rasputin V. H. *Izbrannue proyzvedeniia*: V 2 t. T.1 [Selected Works: The 2 v. V.1]. Moscow, 1990, 862 p. (in Russian).
 4. Starikova E. N. Ishchushchaia dusha: Zametki pri prochtenii povesti V. Rasputina «Pozhar» [Soul Seeker: Notes on reading the story by V. Rasputin «Fire»]. In: *Novui mir*, 1985, № 12, pp. 232–236. (in Russian).
 5. Ustiuzhanin D. L. Kasaetsia vsekh (Razdumia nad stranitsami novoi povesti V. Rasputyna «Pozhar») [For all (Thinking over the pages of a new novel V. Rasputin «Fire»)]. In: *Lyteratura v shkole*, 1986, № 2, pp. 21–27. (in Russian).
 6. Shepitko L. E. Poslednee interviy [The last interview]. In: *Larysa. Vospominanyia. Vustupleniya. Interviu. Kynostsenaryi. Statiu: Knyha o Laryse Shepitko*. Moscow, 1987, 290 p. (in Russian).

Ігорь Кузава. Літературна персоналистика «Я-автора» и героя в повести «Пожар» В. Распутина. Статья посвящена характеристике «Я-автора» и героя повести «Пожар» В. Распутина. Определены их роль, место и влияние на жанровую структуру и идеально-эстетическое своеобразие произведения. Показана степень родства «Я-автора» и героя произведения. Выяснено, что с помощью прямой проповеди в тексте на первый план выходит общественно-политическая и этическая функции, а откровенный гражданский пафос переходит в публицистичность и выводит размышления «Я-автора» на социально-исторический уровень. Рассмотрены роль кризисного сознания на содержание художественного мышления. Важное место отводится размышлению «Я-автора» о смысле жизни, роли и места человека в окружающей среде, как человек проходит испытания бедами, войной, голодом, первыми послевоенными годами и пожаром. Проанализирована роль и место хронотопа в структуре произведения, где постоянно переплетаются временные рамки. Предложено перспективы дальнейшего исследования проблемы.

Ключевые слова: Я-автора, герой, сознание, автобиографичность, публицистичность, протагонист.

Igor Kuzava. Literary Personalistyka of the “I-authora” and the Hero in the V. Rasputin’s Story “Fires”. The article is devoted to the characterization of “I-authora” and the hero of the V. Rasputin’s story “Fires”. Defined their role, place and influence on the genre structure and ideological and aesthetic originality of the work. Showing degree of relationship “I-authora” and the character of the work. It was found that through direct preaching in the text at the forefront of the political and ethical functions, and outright civil publicistic pathos enters and removes reflections “I-authora” the socio-historical level. The role of awareness of crisis on the content of creative thinking. An important place is given to thinking “I-authora” the meaning of

life, the role and place of man in the environment as the person being tested disasters, war, famine early postwar years and fire. The role and place in the structure of time-space work, which constantly interwoven time frames. A further study on prospects.

Keywords: I-authora, character, consciousness, autobiographical, publicistic, protagonist.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2015 р.

УДК 821.162.1-31.09

Андрій Моклиця

Аналіз та інтерпретація абсурдистського тексту (на матеріалі драматичної творчості К. І. Галчинського)

У статті розглядається цикл театральних мініатюр К. І. Галчинського «Зелена гуска» в аспекті поетики абсурдизму. Попри те, що твори автора можна визначити як абсурдні, або навіть абсурдистські, вони концептуально відрізняються від того, що ми називаємо театром абсурду. Основні аргументи на користь цієї тези – відсутність у К. Галчинського екзистенціалістського підґрунтя і домінантна роль комізу при побудові тексту.

Ключові слова: абсурд, абсурдистський стиль, гротеск, комічне, «Зелена гуска», мінідрама.

Перші театральні мініатюри «Зелена гуска» К. І. Галчинського почали з'являтись у післявоєнні роки на сторінках журналу «Przekrój». Протягом 1946-1950 років автор створив цикл із близько 160 драматичних творів, які сам жартівливо називав «найменшим театром світу». Як і слід було очікувати, сприйняття «Зеленої гуски» було дуже контроверсійним. Гротескна манера, специфічний гумор, інтерпретація реальності через світогляд блазня, провокативність, глузливе осмислення традиційних цінностей тощо – усе це поділило польських читачів на два табори. Одні з нетерпінням чекали чергової мінідрами (принагідно зазначимо, що мініатюри «Зелена гуска» з'явилися щотижня), оскільки бачили у ній свіжу, оригінальну форму, їдку сатиру на актуальні теми, потужну комічну силу. Інші не приховували свого обурення, бо бачили у творах Галчинського тільки безсенсівність і провокацію.

Кіра Галчинська згадує, що тільки через два роки після появи першої мініатюри (це був твір «Потворний дядечко») театр «Зелена гуска» став у Польщі дуже популярним. Інакше кажучи, аж два роки